

Regelink
Ecologie & Landschap

Vleermuis- en broedvogelonderzoek

Voorstondensestraat 14, Hall

In het kader van de Wet natuurbescherming

CONCEPT

In opdracht van: Fout! Verwijzingsbron niet gevonden.

Colofon

Tekst, foto's en samenstelling	Mischa van der Hout
In opdracht van	BugelHajema
Naam opdrachtgever	Hermien Kerperien
Rapportnummer	RA18397-01
Status rapport	Concept
Datum oplevering rapport	30 augustus 2019
Aantal pagina's	31
Collegiale toets	Arthur Hoffmann
Wijze van citeren	Hout, M. van der, 2019. Vleermuis- en broedvogelonderzoek Voorstondensestraat 14, Hall. In het kader van de Wet natuurbescherming. Rapport RA18397-01, Regelink Ecologie & Landschap, Wageningen.

Regelink
Ecologie & Landschap

Regelink Ecologie & Landschap

Gerrit Zegelaarstraat 1
6709 TA Wageningen
085-7737676
info@regelink.net
www.regelink.net

Lid Netwerk Groene Bureaus

Inhoudsopgave

1. Inleiding	5
1.1 Aanleiding	5
1.2 Doel	5
2. Werkwijze en inspanning	6
2.1 Vleermuizen	7
2.2 Gierzwaluwen	8
2.3 Kerkuil	8
2.4 Steenuil	8
2.5 Volledigheid inventarisatie	8
3. Omschrijving plangebied	9
4. Resultaten	11
4.1 Vleermuizen	11
4.2 Gierzwaluwen	13
4.3 Kerkuil	13
4.4 Steenuil	13
4.5 Overige waarnemingen	13
5. Ingreep	14
6. Toetsing aan de Wet natuurbescherming	15
6.1 Effectbepaling	15
6.2 Toetsing Wet natuurbescherming	16
7. Conclusies en aanbevelingen	18
7.1 Conclusies	18
7.2 Aanbevelingen	19
8. Bronnen	20
8.1 Literatuur	20
8.2 Websites	20
Bijlage 1. Foto-impressie plangebied	22
Bijlage 2. Waarnemingskaarten	24
Bijlage 3. Wet- en regelgeving	27

Wet natuurbescherming	27
Natuurnetwerk Nederland	30
Wet dieren	30

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

De initiatiefnemer, dhr. J. Wüstenhoff, is van plan om de oude boerderij (woonhuis en stal) in het plangebied Voorstondensestraat 14 te Hall, te slopen.

Volgens nationale en internationale regelgeving is het verplicht om voordat de ingreep plaatsvindt onderzoek te doen naar de aanwezigheid van beschermde flora en fauna.

Uit een ecologische potentie-inschatting van BugelHajema (Omon, 2018) blijkt dat in het plangebied mogelijk vleermuizen, gierzwaluwen (*Apus apus*), steenuil (*Athene noctua*) en kerkuil (*Tyto alba*) aanwezig zijn. Alle soorten vleermuizen zijn beschermd, als ook verblijfplaatsen van gierzwaluwen en nesten en leefgebieden van de steenuil en kerkuil. Daarom heeft Regelink Ecologie & Landschap in opdracht van BugelHajema in het plangebied nader onderzoek naar vleermuizen, gierzwaluwen, steenuil en kerkuil uitgevoerd.

Bij het opstellen van deze rapportage is uitgegaan van de definities zoals aanwezig op de website van Regelink Ecologie & Landschap¹.

1.2 Doel

Met behulp van dit onderzoek worden de volgende vragen beantwoord:

- Welke soorten vleermuizen komen voor in het plangebied?
- Welke functies heeft het plangebied voor de aanwezige soorten vleermuizen?
- Zijn er in het plangebied nesten van gierzwaluwen aanwezig?
- Zijn er in het plangebied nesten van steenuil en/ of kerkuil aanwezig?
- Vormt het plangebied een essentieel leefgebied van steenuil en/ of kerkuil?
- Leidt de ingreep tot overtreding van de verbodsbepalingen uit de Wet natuurbescherming?

¹ <http://www.regelink.net/kenniscentrum/definities-vleermuizenonderzoek/>

2. Werkwijze en inspanning

In het kraamseizoen en paarseizoen van 2019 werd het plangebied Voorstondensestraat 14 in Hall geïnventariseerd op vleermuizen, gierzwaluw, steenuil en kerkuil. De toegepaste onderzoeksmethoden worden in dit hoofdstuk nader toegelicht.

Tijdens alle bezoeken waren de weersomstandigheden geschikt voor het inventariseren van vleermuizen, gierzwaluwen, steenuil en kerkuil (Tabel 1.)

Tabel 1. Datum en tijdstip van en weersomstandigheden tijdens de inventarisaties.

Datum	Tijdstip	Onderzochte functies	Naam medewerker	Weersomstandigheden
21-6-2018	overdag	Kerkuil en Steenuil: nestlocaties, sporen	Y. Damstra	15 °C, licht bewolkt, droog, 3 Bft
21-6-2018	20:00-22:15	Gierzwaluw: nestlocaties	Y. Damstra	15 °C, licht bewolkt, droog, 3 Bft
21-6-2018	20:00-22:15	Kerkuil: nestlocaties, sporen	Y. Damstra	15 °C, licht bewolkt, droog, 3 Bft
2-7-2018	20:00-23:10	Gierzwaluw: nestlocaties	Y. Damstra	21°C, licht bewolkt, droog, 2 Bft
2-7-2018	20:50-23:10	Kerkuil: nestlocaties, leefgebied, sporen	Y. Damstra	21°C, licht bewolkt, droog, 2 Bft
13-7-2018	20:00-22:30	Gierzwaluw: nestlocaties	Y. Damstra	23°C, helder, droog, 3 Bft
13-7-2018	20:00-22:30	Kerkuil: nestlocaties, leefgebied	Y. Damstra	23°C, helder, droog, 3 Bft
21-8-2018	20:45-23:00	Kerkuil: nestlocaties, leefgebied	Y. Damstra	21°C, helder, droog, 1 Bft
21-8-2018	21:45-00:00	Vleermuizen: vliegroute, foerageergebied, paarverblijfplaats.	Y. Damstra	21°C, helder, droog, 1 Bft

11-9-2018	21:50-00:10	Vleermuizen: vliegroue, foerageergebied, paarverblijfplaats.	Y. Damstra	19°C, licht bewolkt, droog, 2 Bft
15-02-2019	21:00-00:00	Steenuil: nestlocaties, leefgebied	N. van der Pol	5°C, onbewolkt, droog, 2 Bft
22-03-2019	04:30-06:30	Steenuil: nestlocaties, leefgebied	N. van der Pol	7°C, licht bewolkt, droog, 1 Bft
12-04-2019	21:00-01:00	Steenuil: nestlocaties, leefgebied	N. van der Pol	1°C, licht bewolkt, droog, 2 Bft
22-05-2019	21:30-00:00	Vleermuizen: vliegroue, foerageergebied, kraamverblijfplaats, zomerverblijfplaats	M. van der Hout	10°C, onbewolkt, droog, 1 Bft
01-07-2019	21:45-00:30	Vleermuizen: vliegroue, foerageergebied, kraamverblijfplaats, zomerverblijfplaats	M. van der Hout	15°C, licht bewolkt, droog, 3 Bft
02-07-2019	03:00-5:30	Vleermuizen: vliegroue, foerageergebied, kraamverblijfplaats, zomerverblijfplaats	M. van der Hout	12°C, licht bewolkt, droog, 3 Bft

2.1 Vleermuizen

Tijdens de veldbezoeken werd op grond van geluid en zicht geïnventariseerd. Met behulp van een heterodyne batdetector met opname- en vertragsingsfunctie (type: Pettersson D240x) werd de echolocatie die vleermuizen uitzenden hoorbaar gemaakt voor mensen.

Wanneer de soort op grond van frequentie, klank en ritme niet met zekerheid kon worden bepaald, werd een opname gemaakt met een extern opnameapparaat. Met behulp van het computerprogramma Batsound werden de opnamen nader geanalyseerd. Hierbij werden de criteria zoals beschreven door Arjan Boonman (www.batecho.eu) toegepast. Voor de determinatie van sociale geluiden van vleermuizen werd gebruik gemaakt van Middleton, 2014 en Pfalzer, 2002. Door daarnaast zoveel mogelijk visueel waar te nemen

werd de determinatie geverifieerd en werd het gedrag (en daarmee vaak de functie van het gebied) vastgesteld.

Gedurende het voorjaar en zomer (tussen mei en augustus) werden de bezoeken direct vanaf zonsondergang tot twee uur na zonsondergang of vanaf twee uur voor zonsopkomst tot zonsopkomst uitgevoerd. Gedurende de nazomer (augustus tot oktober) werden de bezoeken tussen een uur na zonsondergang en een uur voor zonsopkomst uitgevoerd. In deze periode werd minimaal twee uur geïnventariseerd.

De inventarisaties werden postend en lopend uitgevoerd. Het plangebied en het omliggende gebied werden meerdere keren doorkruist.

2.2 Gierzwaluwen

Tijdens de veldbezoeken is voornamelijk visueel met behulp van een verrekijker geïnventariseerd.

Daarnaast is tijdens het 'gieren' gelet op de bijbehorende geluiden om de exacte nestlocaties te bepalen.

Het plangebied is drie keer bezocht in de periode 1 juni – 15 juli, vanaf twee uur voor zonsondergang tot zonsondergang, met tussenpozen van minimaal 10 dagen.

2.3 Kerkuil

In de periode 1 februari – 31 augustus is het plangebied middels minimaal drie gerichte veldbezoeken in de avond onderzocht op de aanwezigheid van kerkuilen. Daarnaast is overdag een bezoek gebracht om sporen (zoals krijtstrepen en braakballen) te zoeken die de aanwezigheid van een nestlocatie aannemelijk maken.

2.4 Steenuil

In de periode 1 februari – 30 april is het plangebied middels drie gerichte veldbezoeken onderzocht op de aanwezigheid van uilen. De inventarisatie vond plaats vanaf anderhalf uur na zonsondergang tot middernacht of anderhalf uur voor zonsopkomst tot zonsopkomst. Bij de bezoeken zijn geluidsopnames van steenuilen afgespeeld waarmee een reactie van aanwezige steenuilen kan worden uitgelokt. Daarnaast is overdag een bezoek gebracht om sporen (zoals krijtstrepen en braakballen) te zoeken die de aanwezigheid van een nestlocatie aannemelijk maken.

2.5 Volledigheid inventarisatie

De inventarisatie is uitgevoerd volgens het Vleermuisprotocol 2017 zoals vastgesteld door Gegevensautoriteit Natuur. De onderzoeken naar gierzwaluwen, kerkuil en steenuil zijn uitgevoerd volgens de richtlijnen van de desbetreffende Kennisdocumenten van BIJ12.

De inventarisatie is een steekproef gebaseerd op momentopnames. Hierdoor is niet uitgesloten dat soorten en functies die niet waargenomen werden op een ander tijdstip wel aanwezig zijn. Dit is acceptabel omdat de Wet natuurbescherming een initiatiefnemer vraagt te doen wat redelijkerwijs van hem verwacht kan worden.

Met de gekozen methode en inspanning is voldoende invulling gegeven aan artikel 1.11 (zorgplicht) van de Wet natuurbescherming. Wat betreft het onderhavige onderzoek heeft de initiatiefnemer gedaan wat redelijkerwijs van hem verwacht kan worden.

3. Omschrijving plangebied

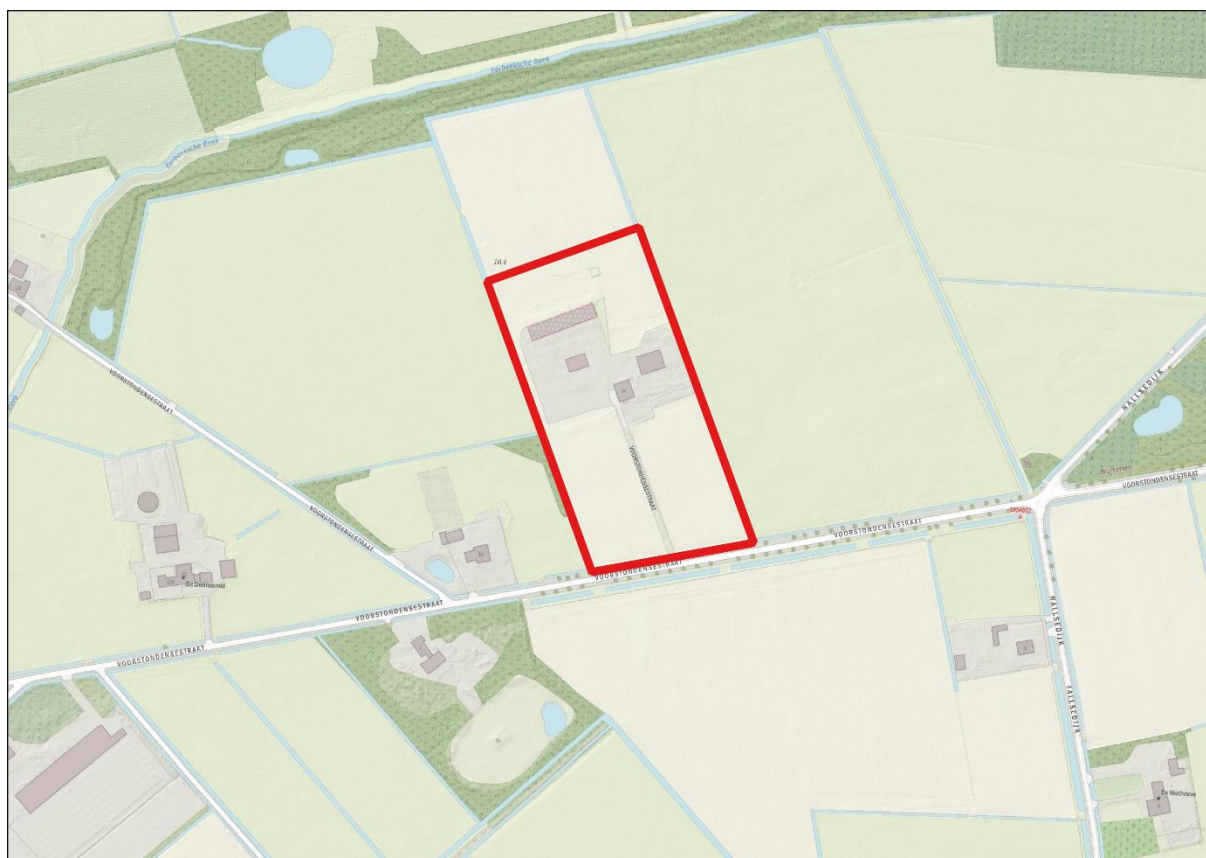
Het plangebied is gelegen aan de Voorstondensestraat 14 te Hall in de gemeente Brummen (provincie Gelderland). In Figuur 1 is de begrenzing van het plangebied met rood aangegeven. Het plangebied wordt aan de zuidzijde begrensd door de Voorstondensestraat, aan de westzijde door het terrein van Voorstondensestraat 16 dat bestaat uit een maisakker in het noorden en een tuin in het zuiden. Aan de noord- en oostzijde wordt het plangebied begrensd door akkers.

Het plangebied bestaat uit een oude, vervallen woonboerderij aan het einde van de oprit. De boerderij verkeert in slechte staat, delen zijn verzakt, her en der missen dakpannen en luiken, een stuk van het dak is afgedicht van zeil en aan de noordzijde is een luik dichtgetimmerd.

In het oosten van het plangebied staat een grote schuur. De schuur heeft een enkele stenen muur met golfplaten dak. In het noordwesten is een nieuw woonhuis gerealiseerd, met een Scandinavische sfeer met houten muren, overstekende dakranden en een schuin pannendak. Direct ten zuiden van het nieuwe woonhuis is de tuin ingericht als een bescheiden boomgaard met gazon. Ten noorden van het nieuwe woonhuis is het terrein ingericht als gazon.

Het woonerf wordt aan de oost-, zuid- en westzijde begrensd door een houtsingel met verschillende soorten bomen en struiken. In de bomen zijn geen holtes aangetroffen.

Ten oosten van de oprijlaan is een grasveld aanwezig waar ten tijde van het onderzoek schapen stonden, als ook een boomgaard met jonge bomen. Ten westen van de oprijlaan ligt een grasland.

Figuur 1. Ligging van het plangebied, met de begrenzing in rood aangegeven. © OpenTopo, 2019.

Binnen het plangebied zijn de volgende ecotopen aanwezig (zie ook de foto's van het plangebied in Bijlage 1):

- Droog, agrarisch grasland;
- Droog, extensief beheerd grasland;
- Gazon;
- Oude, vervallen boerderij met dakpannen, houten betimmering en spouwmuur;
- Schuur met golfplaten dak, zonder spouwmuur;
- Nieuw woonhuis met dakpannen en houten betimmering;
- Dunne bomen (diameter borsthoogte < 25 cm);
- Dikke bomen, zonder holtes (diameter borsthoogte > 25 cm);
- Lage, opgaande begroeiing bestaande uit soorten van een voedselrijke, bewerkte bodem.

4. Resultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten van het soortgericht onderzoek beschreven. In Tabel 2 staat een beknopt overzicht van de waargenomen aantallen per soort en functie. In hoofdstuk 4.1.1 en verder worden de (interpretaties van) de waarnemingen beschreven.

Tabel 2 Samenvatting van de waargenomen soorten en functies. De getallen geven het (geschatte) aantal individuen per functie weer.

Soort	Foerageergebied	Vliegroute	zomerverblijfplaats	kraamverblijfplaats	paarverblijfplaats	winterverblijfplaats	nestlocatie	rustplaats	leefgebied
gewone dwergvleermuis	1	3	1	0	1	1	nvt	nvt	nvt
laatvlieger	5	3	0	0	0	0	nvt	nvt	nvt
gierzwaluw	1	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	0	0	0
kerkuil	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	0	0	1
steenuil	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	0	1	1

Hieronder worden per soort de waargenomen functies beschreven. Waarnemingskaarten zijn opgenomen in Bijlage 2. De symbolen voor roepende en foeragerende dieren betreffen waarnemingen van gedrag door de betreffende soorten en zijn niet indicatief voor het aantal dieren.

4.1 Vleermuizen

4.1.1 Gewone Dwergvleermuis

Foerageergebied

In het plangebied foerageerde één gewone dwergvleermuis. Het dier verscheen steeds vroeg in de avond en verdween rond middernacht uit het plangebied, om rond 03:30 uur weer terug te komen. De gewone dwergvleermuis foerageerde voornamelijk om de oude boerderij en de schuur en week zo nu en dan af naar de tuin van het nieuwe woonhuis. Aangezien het dier het merendeel van de avond en nacht in het plangebied foerageert, kan gesteld worden dat het plangebied voor dit dier een essentieel foerageergebied is.

Vliegroutes

De bomenrij langs de Voorstondensestraat werd door drie gewone dwergvleermuizen gebruikt als vliegroute. De dieren vlogen in het begin van de avonden van 21 mei en 1 juli 2019 van west naar oost.

Vaste rust- en/of verblijfplaatsen

Zomerverblijfplaats

In de ochtend van 2 juli 2019 begon de gewone dwergvleermuis rond 04:30 uur met het vertonen van zwermgedrag rond de oude boerderij. Daarbij toonde het veel aandacht aan de gehele zuidgevel, als ook aan de zuidelijke helft van de oostgevel. Vanaf circa 5:00 uur werd de aandacht vooral gevestigd op de raamkozijnen van de eerste verdieping aan de zuidgevel. Daarbij lande het dier ook meermaals op het raamkozijn van het meest links gelegen raam. Rond 5:20 uur kroop het dier bij dit raam via een kier aan de achterkant van het raamkozijn de spouwmuur in.

Kraamverblijfplaats

Tijdens het onderzoek werden geen kraamverblijfplaatsen aangetroffen. Deze zijn dan ook niet in het plangebied aanwezig.

Paarverblijfplaats

Tijdens de paarperiode (augustus – september) van 2018 werd een roepend mannetje waargenomen. Gewone dwergvleermuizen vliegen al roepend rond om vrouwtjes naar hun paarverblijfplaats te lokken. Doordat zij hierbij door hun hele territorium vliegen is het doorgaans lastig om de exacte paarverblijfplaats te lokaliseren. Op basis van het waargenomen gedrag in het veld is daarom de ligging van de paarverblijfplaatsen geïnterpreteerd. Het dier toonde het meeste aandacht voor de zuidgevel van het gebouw, en dan met name de linker helft van de eerste verdieping. De paarverblijfplaats bevindt zich dan ook met een zekere grenzende waarschijnlijkheid in de zuidgevel, vermoedelijk op dezelfde plek als de zomerverblijfplaats.

Winterverblijfplaats

Er zijn gedurende het onderzoek geen aanwijzingen waargenomen van de aanwezigheid van een winterverblijfplaats voor grote groepen vleermuizen. Van solitaire mannetjes gewone dwergvleermuizen is het wel bekend dat zij hun zomer- en/ of paarverblijfplaats kunnen gebruiken als winterverblijfplaats. Het is dan ook zeer aannemelijk dat dit individu de oude boerderij ook gebruikt als winterverblijfplaats.

4.1.2 Laatvlieger

Foerageergebied

Binnen het plangebied werden slechts twee laatvliegers foeragerend aangetroffen. Deze dieren verbleven slechts enkele minuten in het plangebied voordat ze in oostelijke richting verder vlogen. De dieren leken dan ook geen essentiële binding te hebben met het plangebied. Er is binnen het plangebied dan ook geen essentieel foerageergebied aanwezig.

Vliegroutes

Laatvliegers zijn over het algemeen niet gebonden aan lijnvormige elementen als vliegroutes. Er werd tijdens het onderzoek een vliegroute van circa vijf à zeven laatvliegers aangetroffen. De vliegroute loopt voor het eerste deel (ten westen van het plangebied) langs een sloot waar struweel langs staat om vervolgens dwars over het plangebied en aanliggende akkerbouwpercelen richting het oosten te vliegen.

Vaste rust- en/of verblijfplaatsen

Er werden geen vaste rust- en/of verblijfplaatsen van laatvliegers in het plangebied aangetroffen.

4.2 Gierzwaluwen

Tijdens het onderzoek werd slechts eenmaal een gierzwaluw waargenomen. Het dier vloog ten noorden van het plangebied en toonde verder geen binding met het plangebied zelf. Er werden dan ook geen vaste rust- en/of verblijfplaatsen van gierzwaluwen aangetroffen.

4.3 Kerkuil

Tijdens het eerste veldbezoek, op 21 juni 2018 werd een oude braakbal van een kerkuil aangetroffen aan de zuidzijde van de oude boerderij. Tijdens de andere bezoeken werden nergens meer braakballen van kerkuilen aangetroffen. Ook werden er binnen het plangebied geen waarnemingen van kerkuilen gedaan.

Wel werd ten zuiden van het plangebied eenmaal een roepende kerkuil gehoord. Dit dier bevond zich ver buiten het plangebied en toonde geen binding met het plangebied zelf.

In het plangebied zijn dan ook geen beschermde functies van kerkuil aanwezig.

4.4 Steenuil

Tijdens twee bezoeken in 2018 zijn verse braakballen van steenuilen aangetroffen (21 juni, 13 juli). De braakballen werden op de grond gevonden bij de regenpijpen aan zowel de west- als oostgevel en ook onder de middelste zonnewering van de zuidgevel. In 2019 werden geen nieuwe verse braakballen meer aangetroffen binnen het plangebied.

Er is tijdens de avondbezoeken maar ook gedurende de gebouwinspectie geen nest in het plangebied aangetroffen.

Wel werd een steenuil in verschillende bomen in en om het plangebied al roepend waargenomen, als ook op de dakgoten aan de west-, oost- en zuidzijde van de boerderij. Het dier zat voornamelijk net buiten het plangebied, op het terrein van Voorstondensestraat 16. Er is bekend dat op Voorstondensestraat 16 een nest van een steenuil aanwezig is (NDFF, STONE). In de nabijheid van hun nestlocatie gebruiken steenuilen ook andere plekken om te rusten, dit doen zij om parasieten tegen te gaan. Dergelijke plekken worden echter niet gerekend tot vaste rustplaatsen, maar tot overige rustplaatsen en zijn wel onderdeel van het leefgebied. De plekken waar de steenuil werd gezien behoren allemaal tot de overige rustplaatsen. In totaal werden tien overige rustplaatsen aangetroffen. Het plangebied maakt daarom wel deel uit van het leefgebied van de steenuil.

4.5 Overige waarnemingen

In de bosschage ten zuidwesten van het plangebied werden meerdere roepende bosuilen gehoord en ook een roepende ransuil. Vanaf het terrein van De Hiethoeve (Hallsedijk 4) werd ook een roepende ransuil gehoord.

Na afloop van de ochtendronde van 2 juli 2019 werden drie steenmarters gezien die vanaf de Hallsedijk langs de Oekensche Beek in oostelijke richting trokken. Binnen het plangebied werden geen vaste rust- en/of verblijfplaatsen van steenmarters aangetroffen.

5. Ingreep

De initiatiefnemer dhr. J. Wüstenhoff is van plan om de oude boerderij in het plangebied Voorstondensestraat 14 te Hall, te slopen.

Direct na afloop van het onderzoek heeft dhr. J. Wüstenhoff op 7 juli 2019 vier vleermuiskasten van het type Vivara Pro VK-WS-01² aangebracht. Twee daarvan zijn aangebracht op de schuur (op de westgevel op 4,5 m hoogte) en twee op de schuurwoning (op de zuidgevel op 6 m hoogte). Zowel de schuur als de schuurwoning blijven behouden.

² <http://vivarapro.nl/VK-WS-01-Vleermuizenkast>

6. Toetsing aan de Wet natuurbescherming

6.1 Effectbepaling

In het plangebied zijn geen beschermde functies voor gierzwaluwen en kerkuilen aangetroffen. Deze soorten zullen in de effectenbepaling dan ook niet behandeld worden.

6.1.1 Vleermuizen

Het plangebied wordt als foerageergebied gebruikt door een gewone dwergvleermuis. Aangezien het dier het merendeel van de avond en nacht in het plangebied foerageert, kan gesteld worden dat het plangebied voor dit dier een essentieel foerageergebied is. Met uitzondering van de sloop van de boerderij verandert het plangebied niet. Het plangebied zal de functie als essentieel foerageergebied na de werkzaamheden dan ook nog gewoon vervullen.

Gedurende het onderzoek werden twee vliegroutes waargenomen. Een vliegroute loopt langs de bomen aan de Voorstondensestraat en fungeert als vliegroute voor minimaal drie gewone dwergvleermuizen. De bomen blijven in huidige staat behouden, waarmee de vliegroute ook behouden blijft.

De tweede vliegroute loopt voor het eerste deel (ten westen van het plangebied) langs een sloot waar struweel langs staat om vervolgens dwars over het plangebied en aanliggende akkerbouwpercelen richting het oosten te vliegen. Deze vliegroute wordt door minimaal vijf laatvliegers gebruikt. Met de sloop van de boerderij blijft ook deze vliegroute behouden. De werkzaamheden hebben dan ook geen impact op de aanwezige vliegroutes.

Er werd een zomerverblijfplaats en een paarverblijfplaats aangetroffen. Beide functies bevinden zich in de zuidgevel van de te slopen boerderij en behoren vermoedelijk tot hetzelfde dier. Er zijn gedurende het onderzoek geen aanwijzingen waargenomen van de aanwezigheid van een winterverblijfplaats voor grote groepen vleermuizen. Van solitaire mannetjes gewone dwergvleermuizen is het wel bekend dat zij hun zomer- en/ of paarverblijfplaats kunnen gebruiken als winterverblijfplaats. Het is dan ook zeer aannemelijk dat dit individu de oude boerderij ook gebruikt als winterverblijfplaats. Bij de sloop van de boerderij verdwijnen deze verblijfplaatsen.

6.1.2 Steenuil

Het plangebied maakt deel uit van het leefgebied en het territorium van de steenuil, maar bevat geen nestlocatie. Het overgrote deel van het leefgebied en het territorium van de steenuil blijven intact, maar met de sloop van de boerderij gaan wel drie overige rustplaatsen verloren.

Wanneer de sloop uitgevoerd wordt in de kwetsbare periode van steenuil (februari - juli) bestaat de kans dat deze verstoord wordt.

6.2 Toetsing Wet natuurbescherming

Lokale gunstige staat van instandhouding

De gewone dwergvleermuis komt algemeen voor in de omgeving van het plangebied. Ook in de provincie Gelderland en elders in Nederland komt deze soort algemeen voor³. Er zijn weinig gegevens bekend over het voorkomen van gewone dwergvleermuizen in de omgeving van het plangebied. De Nationale Databank Flora & Fauna (NDFF) kent slechts enkele waarnemingen van gewone dwergvleermuizen in de omgeving van het plangebied.

Het slopen van de boerderij zal een tijdelijk negatief effect op de lokale populatie hebben omdat een zomer- en paarverblijfplaats verdwijnt. Omdat tijdig vervangende verblijfplaatsen zijn aangeboden mag worden aangenomen dat, ten aanzien van verblijfplaatsen, de ingreep geen negatieve invloed heeft op de staat van instandhouding. Mits de sloop op aangepaste wijze wordt uitgevoerd en er rekening gehouden wordt met de kwetsbare periode van de gewone dwergvleermuis wordt ook het doden van gewone dwergvleermuizen voorkomen en is er geen effect op de staat van instandhouding. Daarnaast moeten de zomer- en paarverblijfplaats gecompenseerd worden. Daartoe zijn reeds vleermuiskasten aangebracht.

De staat van instandhouding van de steenuil in Nederland is matig ongunstig⁴. De landelijke trend is tussen 1975 en 2000 behoorlijk achteruit gegaan. Sindsdien lijkt de trend te stabiliseren⁵. Voor de steenuil maakt het plangebied deel uit als onderdeel van het leefgebied. Er bevinden zich tien overige rustplaatsen binnen het plangebied. Met de sloop van de boerderij gaan er drie daarvan verloren. Mits rekening gehouden wordt met de kwetsbare periode van de steenuil en de sloop op aangepaste wijze wordt uitgevoerd wordt het doden van de steenuil voorkomen en is er geen effect op de staat van instandhouding. Daarnaast moeten de drie overige rustplaatsen gecompenseerd worden.

Verbodsbepalingen

Door de sloop van de boerderij verdwijnen de functies zomerverblijfplaats, paarverblijfplaats en winterverblijfplaats van een gewone dwergvleermuis. Deze negatieve effecten leiden tot een overtreding van Artikel 3.5 lid 1, 2 en 4 van de Wet natuurbescherming.

Door de sloop van de boerderij verdwijnen drie overige rustplaatsen van de steenuil. Deze negatieve effecten leiden tot een overtreding van Artikel 3.1, lid 2 van de Wet natuurbescherming.

Wanneer de sloop uitgevoerd wordt in de kwetsbare periode van steenuil (februari - juli) bestaat de kans dat de steenuil verstoord wordt. Dit kan leiden tot een overtreding van Artikel 3.1, lid 4 van de Wet natuurbescherming.

Tabel 3 geeft de resultaten van de toetsing per soort en functie weer.

Voor het uitvoeren van de werkzaamheden (de sloop van de boerderij) is het noodzakelijk om een ontheffing van de Wet natuurbescherming aan te vragen bij Provincie Gelderland.

³ <https://www.verspreidingsatlas.nl/8496199>

⁴ <https://www.sovon.nl/nl/soort/7570>

⁵ <https://www.vogelatlas.nl/atlas/soorten/soort/7570>

Tabel 3 Resultaten van de toetsing per soort en functie.

Soort	Ingreep/activiteit	Artikel 3.1 lid 2 (vernielen nesten, rustplaatsen en/ of eieren)	Artikel 3.1 lid 4 (verstoren van vogels)	Artikel 3.5 lid 1 (doden)	Artikel 3.5 lid 2 (verstoren)	Artikel 3.5 lid 4 (beschadigen/ vernielen verblijfplaats)
Gewone dwergvleermuis	Sloop boerderij			x	x	x
Steenuil	Sloop boerderij	x	x			

7. Conclusies en aanbevelingen

7.1 Conclusies

Algemeen

- Het onderzoek heeft plaatsgevonden volgens het Vleermuisprotocol 2017 en de Kennisdocumenten gierzwaluw, kerkuil en steenuil zodat gesteld kan worden dat het plangebied afdoende is geïnventariseerd.
- Voor het uitvoeren van de werkzaamheden is een ontheffing van de Wet natuurbescherming nodig.

Resultaten

Vleermuizen

- Het plangebied wordt als foerageergebied gebruikt door een gewone dwergvleermuis. Aangezien het dier het merendeel van de avond en nacht in het plangebied foerageert, kan gesteld worden dat het plangebied voor dit dier een essentieel foerageergebied is.
- Gedurende het onderzoek werden twee vliegroutes waargenomen, een van minimaal drie gewone dwergvleermuizen en een van minimaal vijf laatvliegers.
- Er werd een zomerverblijfplaats en een paarverblijfplaats aangetroffen. Beide functies bevinden zich in de zuidgevel van de te slopen boerderij en behoren vermoedelijk tot hetzelfde dier. Er zijn gedurende het onderzoek geen aanwijzingen waargenomen van de aanwezigheid van een winterverblijfplaats voor grote groepen vleermuizen. Van solitaire mannetjes gewone dwergvleermuizen is het wel bekend dat zij hun zomer- en/ of paarverblijfplaats kunnen gebruiken als winterverblijfplaats. Het is dan ook zeer aannemelijk dat dit individu de oude boerderij ook gebruikt als winterverblijfplaats.

Gierzwaluwen

- In het plangebied zijn geen beschermde functies van gierzwaluwen aangetroffen.

Kerkuil

- In het plangebied zijn geen beschermde functies van kerkuilen aangetroffen.

Steenuil

- Tijdens twee bezoeken in 2018 zijn verse braakballen van steenuilen aangetroffen. Braakballen werden op de grond gevonden bij de regenpijpen aan zowel de west- als oostgevel en ook onder de middelste zonnewering van de zuidgevel. In 2019 werden geen braakballen aangetroffen.

Wel werd een steenuil in verschillende bomen in en om het plangebied al roepend waargenomen, als ook op de dakgoten aan de west-, oost- en zuidzijde van de boerderij. Er is bekend dat op Voorstondensestraat 16 een nest van een steenuil aanwezig is (NDFF, STONE).

De plekken waar de steenuil werd gezien behoren allemaal tot de overige rustplaatsen. In totaal werden tien overige rustplaatsen aangetroffen. Het plangebied maakt daarom wel deel uit van het leefgebied van de steenuil.

Effecten

- Met de sloop van de boerderij blijven de functies essentieel foerageergebied van een gewone dwergvleermuis, vliegroutes van gewone dwergvleermuizen en laatvliegers intact.
- Met de sloop van de boerderij verdwijnen de functies zomer-, paar- en winterverblijfplaats van een gewone dwergvleermuis.
- Het plangebied maakt deel uit van het leefgebied en het territorium van de steenuil, maar bevat geen nestlocatie. Het overgrote deel van het leefgebied en het territorium van de steenuil blijven intact, maar met de sloop van de boerderij gaan wel drie overige rustplaatsen verloren.
- Wanneer de sloop uitgevoerd wordt in de kwetsbare periode van steenuil (februari - juli) bestaat de kans dat deze verstoord wordt.

Toetsing

- Door de sloop van de boerderij verdwijnen de functies zomerverblijfplaats, paarverblijfplaats en winterverblijfplaats van een gewone dwergvleermuis. Deze negatieve effecten leiden tot een overtreding van Artikel 3.5 lid 1, 2 en 4 van de Wet natuurbescherming.
- Door de sloop van de boerderij verdwijnen drie overige rustplaatsen van de steenuil. Deze negatieve effecten leiden tot een overtreding van Artikel 3.1, lid 2 van de Wet natuurbescherming.
- Wanneer de sloop uitgevoerd wordt in de kwetsbare periode van steenuil (februari - juli) bestaat de kans dat de steenuil verstoord wordt. Dit kan leiden tot een overtreding van Artikel 3.1, lid 4 van de Wet natuurbescherming.

7.2 Aanbevelingen

- Voor het uitvoeren van de werkzaamheden dient een mitigatieplan opgesteld te worden waarmee een ontheffing van de Wet natuurbescherming aangevraagd kan worden bij Provincie Gelderland.

8. Bronnen

8.1 Literatuur

Barataud, M., 2015. Acoustic Ecology of European Bats. Species Identification, Study of their Habitats and Foraging Behaviour. Biotope, Mèze. Muséum national d'Histoire naturelle, Paris [Inventaires et biodiversité series].

Broekhuizen, S., K. Spoelstra, J.B.M. Thissen, K.J. Canters, J.C. Buys, 2016. Atlas van de Nederlandse zoogdieren. KNNV Uitgeverij, Zeist.

Dietz, C., O. von Helversen & D. Nill, 2011. Vleermuizen. Alle soorten van Europa en Noord-West Afrika. Tirion Natuur.

Middleton, N., A. Froud & K. French. (2014) Social Calls of the Bats of Britain and Ireland. Pelagic Publishing, Exeter.

Ministerie van EL&I, 2010. Buiten aan het Werk. Houd tijdig rekening met beschermde planten en dieren! Brochure. [<http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/brochures/2010/03/01/buiten-aan-het-werk-houd-tijdig-rekening-met-beschermde-dieren-en-planten.html> (30-8-2019)].

Omon, B., 2018. Ecologische inventarisatie Voorstondensestraat 14 Hall. BugelHajema, Assen.

Pfalzer, G., 2002. Inter- und intraspezifische Variabilität der Soziallaute. Fachbereich Biologie der Universität Kaiserslautern.

Sachteleben, J. & O. von Helversen, 2006. Songflight behaviour and mating system of the pipistrelle bat (*Pipistrellus pipistrellus*) in an urban habitat. In: Acta Chiropterologica 8(2): 391-401.

BIJ12, 2017. Kennisdocument Gewone dwergvleermuis *Pipistrellus pipistrellus*. Versie 1.0. BIJ12, Utrecht.

BIJ12, 2017. Kennisdocument Gierzwalus *Apus apus*. Versie 1.0. BIJ12, Utrecht.

BIJ12, 2017. Kennisdocument Kerkuil *Tyto alba*. Versie 1.0. BIJ12, Utrecht.

BIJ12, 2017. Kennisdocument Steenuil *Athene vidalii*. Versie 1.0. BIJ12, Utrecht.

Vleermuisvakberaad Netwerk Groene Bureaus, Zoogdiervereniging, 2017. Vleermuisprotocol 2017, maart 2017. [<http://www.netwerkgroenebureaus.nl/werken-aan-kwaliteit/vleermuisprotocol>. (30-8-2019)].

8.2 Websites

www.bij12.nl/onderwerpen/natuur-en-landschap/kennisdocumenten-soorten-ontheffingen-wet-natuurbescherming/

www.batecho.eu

www.telmee.nl

www.vleermuis.net

www.waarneming.nl

www.zoogdiervereniging.nl

<http://wetten.overheid.nl/BWBR0037552/2017-03-01>

Bijlage 1. Foto-impressie plangebied

Figuur 2. Te slopen boerderij met schuur

Figuur 3. Een van de zitplekken van de steenuil waar ook braakballen werden aangetroffen.

Figuur 4. Zuidgevel van de boerderij met de invliegopening van de gewone dwergvleermuis in rood omcirkeld.

Bijlage 2. Waarnemingskaarten

Vleermuizen

Waarnemingen

- Gewone dwergvleermuis
- Foeragerend
- ♂ Roepend
- 🏠 Zomerverblijfplaats in gebouw
- Laatvlieger
- Foeragerend

Vliegroutes

- Gewone dwergvleermuis
- Laatvlieger
- ▭ Plangebieden

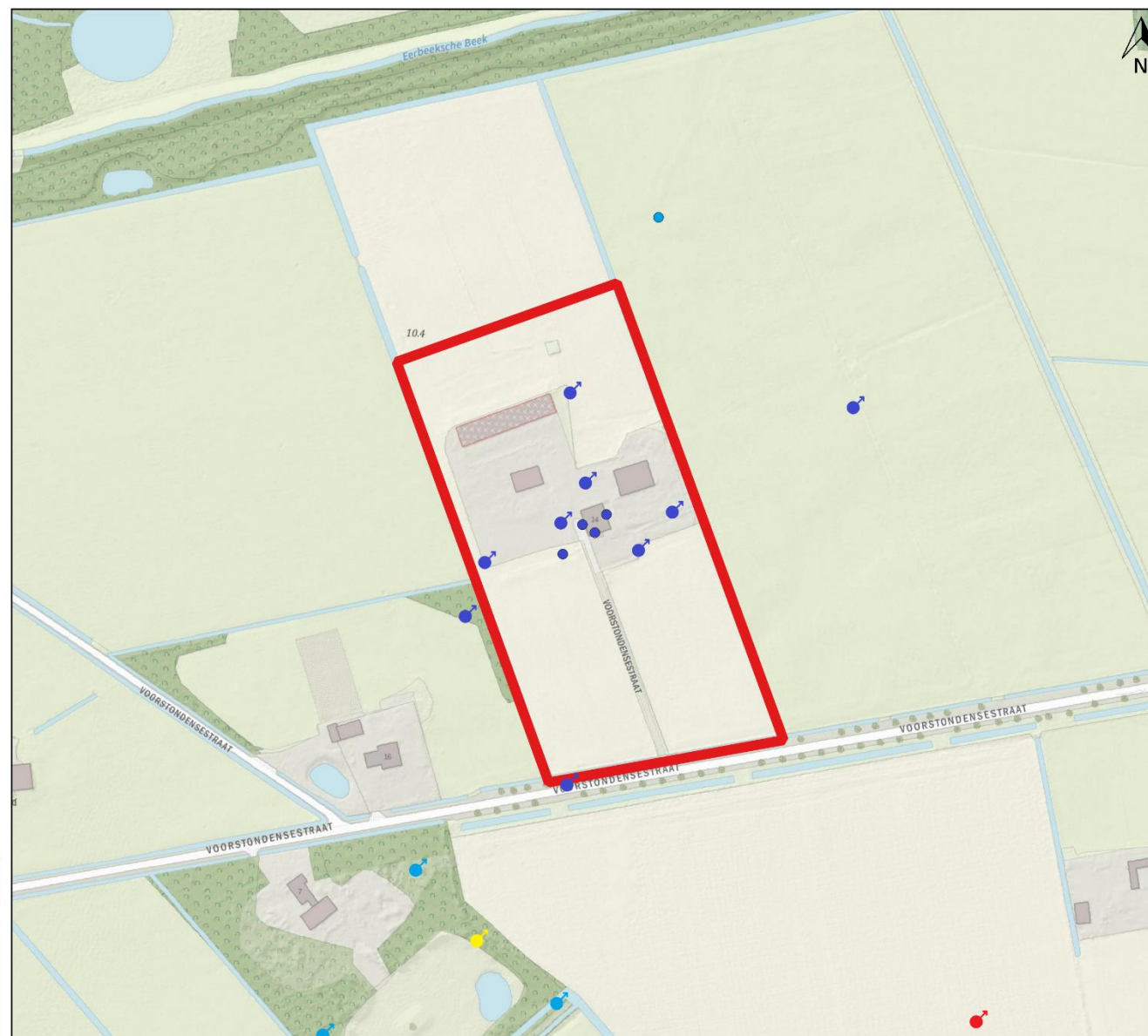
Opdrachtgever: J. Wüstenhoff
 Projectnummer: 18397
 Datum: 30.07.2019

 Regelink
 Ecologie & Landschap

0 30 60 90 120 m

Broedvogels en uilen

- Gierzwaluw
- Overvliegend
- Uilen
- Bosuil
- Roepend
- Kerkuil
- Roepend
- Ransuil
- Roepend
- Steenuil
- Ter plaatse
- Roepend
- Plangebieden

Opdrachtgever: BugelHajema
 Projectnummer: 18397
 Datum: 30.07.2019

Regelink
 Ecologie & Landschap

0 30 60 90 120 m

Bijlage 3. Wet- en regelgeving

Wet natuurbescherming

Algemeen

Op 1 januari 2017 is de Wet natuurbescherming in werking getreden. Deze wet is de Nederlandse implementatie van de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn, aangevuld met nationale bepalingen. De Wet natuurbescherming vervangt de Natuurbeschermingswet 1998, de Flora- en faunawet en de Boswet. De Wet natuurbescherming kent drie pijlers, namelijk:

- bescherming van Natura 2000-gebieden,
- bescherming van soorten,
- bescherming van houtopstanden.

Daarnaast is er een belangrijke plaats ingeruimd voor de zorgplicht (artikel 1.11). Vanuit deze zorgplicht moeten handelingen achterwege blijven waarvan men kan vermoeden zij nadelige gevolgen kunnen hebben voor beschermde gebieden of soorten.

In dit hoofdstuk volgt een eenvoudige weergave van de essentie van de Wet natuurbescherming, voor zover deze betrekking heeft op ruimtelijke ontwikkelingen en festiviteiten. Verbodsartikelen worden voor de leesbaarheid vereenvoudigd weergegeven. Raadpleeg voor de exacte formulering de wetstekst (<https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stb-2016-34.html>).

Bescherming Natura 2000-gebieden

Vanuit de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn hebben de lidstaten de verplichting om speciale beschermingszones aan te wijzen. Deze speciale beschermingszones heten Natura 2000-gebieden. Elk Natura 2000-gebied heeft instandhoudingsdoelstellingen ten aanzien van:

- leefgebieden voor vogelsoorten, voor zover nodig voor de uitvoering van de Vogelrichtlijn, en/of
- natuurlijke habitats en de habitats van soorten, voor zover nodig voor de uitvoering van de Habitatrichtlijn.

Verboden (volgens artikel 2.7, lid 2) is elke activiteit (in de wet: project of handeling) zowel binnen als buiten een Natura 2000-gebied die, gelet op de instandhoudingsdoelstellingen:

- de kwaliteit van de natuurlijke habitats of de habitats van soorten in dat gebied kan verslechteren of,
- een significant verstorend effect kan hebben op de soorten waarvoor dat gebied is aangewezen.

De activiteit kan alleen doorgang vinden als Gedeputeerde Staten van de provincie waarin de activiteit plaatsvindt een vergunning verlenen. Voor diverse werkzaamheden in nationaal belang (zoals werkzaamheden rond de hoofdspoorwegen) is de minister van Economische Zaken bevoegd gezag.

Bescherming van soorten

De Wet natuurbescherming kent drie beschermingsregimes:

- beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn,
- beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn,
- beschermingsregime andere soorten.

Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn

Onder het beschermingsregime Vogelrichtlijn vallen alle van nature in Nederland in het wild levende vogels. Op basis van artikel 3.1 is het verboden om:

1. opzettelijk vogels te doden of te vangen;
2. opzettelijk vogelnesten, -rustplaatsen en -eieren te vernielen of te beschadigen of vogelnesten weg te nemen;
3. eieren van vogels te rapen en deze onder zich te hebben;
4. opzettelijk vogels te storen.

Het verbod om vogels opzettelijk te storen geldt niet wanneer dit niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de betreffende soort. Bij werkzaamheden in het broedseizoen kan het verlaten van nesten als gevolg van verstoring leiden tot het indirect doden van dieren of het aantasten van de functionaliteit van nesten en dus tot een overtreding van artikel 3.1, lid 1 en 2.

De vogelsoorten die jaar op jaar gebruik maken van hetzelfde nest zijn verdeeld over vier categorieën waarvan de nesten een jaarronde bescherming genieten. Ook is er een vijfde categorie van vogels waarvan een inventarisatie van de nesten gewenst kan zijn.

Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn

Onder het beschermingsregime Habitatrichtlijn vallen alle dieren uit:

- de Habitatrichtlijn, bijlage IV, onderdeel a,
- het Verdrag van Bern, bijlage II,
- het Verdrag van Bonn, bijlage I,

en alle planten uit:

- de Habitatrichtlijn, bijlage IV, onderdeel b,
- het Verdrag van Bern, bijlage I.

Volgens artikel 3.5 is het verboden om, voor zover het soorten betreft uit bovenstaande bijlagen:

1. opzettelijk dieren te doden of te vangen;
2. opzettelijk dieren te verstoren;
3. opzettelijk eieren van dieren te vernielen of te rapen;

4. voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren te beschadigen of te vernielen;
5. opzettelijk planten in hun natuurlijke verspreidingsgebied te plukken, te verzamelen, af te snijden, te onwortelen of te vernielen.

In de genoemde bijlagen van de verdragen van Bern en Bonn staan ook diverse vogelsoorten genoemd. Dit betekent dat voor deze soorten het (ver)storen ook verboden is wanneer dit geen effect heeft op de instandhouding van de betreffende soort.

Beschermingsregime andere soorten

Onder het 'beschermingsregime andere soorten' vallen een aantal soorten waarvoor er geen Europese verplichting ligt tot bescherming. Nederland geeft zo uitvoering aan de algemene verplichting van het Biodiversiteitsverdrag om de staat van instandhouding van dier- en plantensoorten te beschermen.

Volgens artikel 3.10. is het verboden om, voor zover het soorten uit deze lijst betreft:

1. opzettelijk dieren te doden of te vangen;
2. voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren te beschadigen of te vernielen;
3. opzettelijk planten in hun natuurlijke verspreidingsgebied te plukken, te verzamelen, af te snijden, te onwortelen of te vernielen.

Onder dit beschermingsregime vallen ook een groot aantal zeer algemene zoogdieren en amfibieën. Een groot deel van deze algemene soorten zijn door de provincies en het ministerie van EZ voor ruimtelijke ontwikkelingen vrijgesteld van de Wet natuurbescherming (zie **Fout! Verwijzingsbron niet gevonden.**).

Ontheffing en vrijstellingen

Ontheffingen worden verleend door de Minister van Economische zaken of Gedeputeerde Staten, en geven een initiatiefnemer de mogelijkheid om onder voorwaarden de wet te overtreden. Vrijstellingen worden gegeven door de Minister van Economische zaken of Provinciale Staten en beschrijven handelingen en situaties waarin de wet niet van toepassing is.

Ontheffing voor het overtreden van de verbodsbepalingen of het verkrijgen van een vrijstelling kan alleen wanneer er:

- geen andere bevredigende oplossing bestaat;
- geen negatief effect is op de staat van instandhouding van de soort;
- en er voldaan is aan de in de wet genoemde belangen (artikel 3.3, lid 4b, artikel 3.8, lid 5b en artikel 3.10, lid 2).

Voor het beschermingsregime overige soorten is het voldoende als er voldaan wordt aan een in de wet genoemd belang.

Bescherming van houtopstanden

Een houtopstand beslaat een oppervlakte van 10 are of meer, of bestaat uit een rijbeplanting van meer dan twintig bomen, gerekend over het totaal aantal rijen.

Volgens artikel 4.2 vallen buiten de bescherming houtopstanden:

- houtopstanden binnen door de gemeenteraad vastgestelde grenzen van de bebouwde kom houtopstanden;
- houtopstanden op erven of in tuinen en fruitbomen en windschermen om boomgaarden;
- naaldbomen bedoeld als kerstbomen en niet ouder dan twintig jaar en kweekgoed;
- uit populieren of wilgen bestaande wegbepantingen, bepantingen langs waterwegen en eenrijige bepantingen langs landbouwgronden;
- het dunnen van een houtopstand;
- uit populieren, wilgen, essen of elzen bestaande bepantingen die zijn bedoeld voor de productie van houtige biomassa en die:
 - ten minste eens per tien jaar worden geoogst;
 - bestaan uit minstens tienduizend stoven per hectare per bepantingseenheid bestaande uit een aaneengesloten bepanting die niet wordt doorsneden door onbeplante stroken breder dan twee meter;
 - zijn aangelegd na 1 januari 2013.

Volgens artikel 4.2 is het verboden een houtopstand geheel of gedeeltelijk te vellen zonder daar melding van te doen bij Gedeputeerde Staten. Dit geldt niet voor het periodiek vellen van vriend- of hakhout. Binnen drie jaar moet het gevelde deel weer zijn herplant.

Vrijstellingen gelden er wanneer het vellen gebeurt middels een goedgekeurde gedragscode of de werkzaamheden voortvloeien uit instandhoudingsdoelstellingen voor Natura 2000-gebieden of nodig zijn voor aanleg en het onderhoud van brandgangen op natuurterreinen.

Natuurnetwerk Nederland

Het Natuurnetwerk Nederland (NNN; voorheen Ecologische Hoofdstructuur (EHS)) bestaat uit planologisch beschermde gebieden die zijn aangewezen om ecologische verbindingen te realiseren tussen belangrijke natuurgebieden. Deze natuurgebieden en de verbindingen daartussen vormen samen een ecologisch netwerk. De wezenlijke kenmerken en waarden van het NNN mogen niet door een ingreep worden aangetast. Alle (mogelijke) effecten van een voorgenomen ingreep moeten daarop dan ook worden getoetst. De provincie waarbinnen het plangebied valt geeft invulling aan het NNN en is daartoe het bevoegd gezag. Voor meer informatie over het NNN en het toetsingskader zie <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/natuur-en-biodiversiteit/natuurnetwerk-nederland>.

Wet dieren

De Wet natuurbescherming kent geen verbod op het verwonden van dieren. Dit is namelijk al verboden in de Wet dieren. Volgens artikel 2.1 van de Wet dieren, eerste lid, is het namelijk verboden om:

- zonder redelijk doel of met overschrijding van hetgeen ter bereiking van zodanig doel toelaatbaar is, bij een dier pijn of letsel te veroorzaken dan wel de gezondheid of het welzijn van het dier te benadelen.

De Wet dieren kent een ontheffingsmogelijkheid, maar alleen als het belang van het welzijn van dieren zich er niet tegen verzet. Een ontheffing is niet nodig wanneer vaststaat dat het mogelijk verwonden van dieren een 'redelijk doel' dient, of 'noodzakelijk' is. In deze rapportage wordt niet getoetst aan de Wet dieren.